



HORVÁTH KINGA

A SZLOVÁKIAI OKTATÁSPOLITIKA AKTUÁLIS LÉPÉSEI. FÓKUSZBAN A NEMZETISÉGI OKTATÁS

A tanulmány a jelenlegi kormány azon igyekezeteire fókuszál, amelyek a Kormányprogramban vannak kiemelten kezelve. A közelmúlt történéseinél kiemelten figyeli a nemzetiségi oktatás segítésére tett intézkedéseket, az oktatás finanszírozása terén történő változásokat, az oktatás–nevelés fejlesztésének nemzeti programjának alakulását.

A 2015-ös évi Tudományok hete keretén belül a Selye János Egyetemen megrendezett Jогtudatosság mint az egészséges életmód része című tudományos szimpóziumon elhangzott előadásomban a szlovákiai oktatáspolitikai azon téziseire fókuszáltam, amelyeket az akkori kormány (2012-2016) Kormányprogramjában szerepeltek és törvényi elfogadást nyertek. Az előadásomat ezekkel a gondolatokkal zártam: „az intézkedésekből nem tűnik ki az oktatáspolitikai igyekezete az oktatás minőségének a javítására. Ismételten nem a hosszú távú oktatáspolitikai fejlesztő program vagy koncepció kidolgozása a cél, amely egyébként a minisztérium státútumában is szerepel, és szakmai körökben vagy húsz éve már nagy iránta a kereslet.”¹

Nem hiszem, hogy a politikusok közül valaki is interiorizálta volna ezeket a meglátásokat, annak ellenére felfe-

dezni vélek néhány pozitív mozzanatot a jelenkori oktatáspolitikai művelőitől. A 2016-ban megalakult kormány Kormányprogramjában megfogalmazott oktatásüggyel kapcsolatos elképzeléseit a program harmadik részében találjuk, amelynek címe Folyamatosan biztosítani az ország gazdasági, szociális és environmentális fejlődésének támogatását. A kormány deklarálja, hogy az oktatás fejlődése a jelenkori kormány elsődleges prioritásai közé tartozik. A kormány elkötelezte magát, hogy 2016. december végéig kidolgozza az *Oktatás – nevelés fejlesztésének nemzeti programját*, amelyet nyilvános vitára bocsát. A Regionális oktatásügy alfejezetben sem a pedagógusok bérezésének részletei, sem a pedagógus továbbképzési rendszerben történő módosítások, illetve az oktatás tartalmába való beavatkozások nem tűnnek annyira izgalmas témának számomra, mint annak a felismerése, hogy a pedagógusjelöltek kiválasztásának feltételeit kell szigorítani. Mert tudatosítanunk kell, hogy az oktatásügy minőségének biztosítását kizárólag a jól képzett pedagógusok tudják garantálni. Az oktatáspolitikai elsődleges szempontja ebben a vonatkozásban az kell legyen, hogy a pedagógusképző intézményekbe a legjobb jelöltek je-

lentkezzenek és nyerjenek felvételt. A Kormányprogramban nagy hangsúlyt kapnak az óvodai nevelés reformjának kérdései, mint például az a célkitűzés, amely eredményezi a 4 évesek korcsoportjánál a 100%-os óvodai beiskolázást. A Kormányprogramból kiténik, hogy a jelenlegi kormány elkötelezett híve az inkluzív nevelésnek. A dokumentumban ígéretet találunk arra is, hogy elkészül egy új, az iskolák és oktatási létesítmények finanszírozásáról szóló törvény. Egy mondat erejéig a Kormányprogram említést tesz az alapsiskolákban történő anyanyelvi oktatás támogatásáról abban az értelemben, hogy támogatja az anyanyelvi alapsiskolákat látogatók útiköltségéhez való hozzájárulást abban az esetben, amennyiben az adott településen nincs ilyen jellegű képzés.

A Kormányprogram 4. fejezetének címe Elmélyíteni Szlovákia gazdasági, szociális és területi összetartozását. Erről azért teszek említést, mert a Kormányprogram ebben a fejezetben foglalkozik a nemzeti kisebbségek támogatásának politikájával. Íme, néhány konkrétum. A kormány támogatja a nemzetiségek által lakott területeken a kisiskolák (magyar és szlovák tannyelvűek egyaránt) felmentését a kötelező

kvótarendszer alól. A kormány ígéretet tesz a nemzeti kisebbségek anyanyelvi oktatásának fejlesztésére fordított támogatás növelésére. Pozitívan értékelendő az, hogy a kormány számára kardinális kérdés a nemzeti iskolákban a szlovák nyelvtanítás módszertanának megváltoztatási szándéka. Fontos a kormány azon igyekezete, amely lehetővé teszi az alap- és középiskolai tanulóknak megismerni a Szlovákiában élő kisebbségek történelmét.

Nem lehet nem megemlíteni a kormány azon kijelentését, miszerint támogatja a felsőoktatási intézmények küldetéséből eredő azon specifikus feladatait, amelyek a nemzeti kisebbségek kultúrájának, nyelvének, történelmüknek kutatásának, etnológiájának fejlődését szolgálják, és az ezen specifikus feladatok figyelembevételét támogatják a felsőoktatási intézmények értékelésénél. A kormány kidolgozza a nemzetiségi kultúra finanszírozását szolgáló alapról szóló törvényt.

A Kormányprogramban deklarált elképzelések nagy részét, az idő rövidségére való tekintettel, még nem sikerült törvényi formában megjelentetni. A megfogalmazott programcélok némelyikével kapcsolatban viszont megfigyelhetők a minisztérium által tett lépések, intézkedések. Néhányat szeretnénk most bemutatni.

Nézzük elsőként, miként értelmezi a minisztérium a Kormányprogramban megfogalmazott nemzeti kisebbségek anyanyelvi oktatásának fejlesztését. Az átláthatóság végett szükséges kis időutazást tenni. 2015-ben módosultak az állami oktatási programok és annak szerves részei, a kerettantervek is. A kerettantervek szerint a szlovák tannyelvű alapiskolákba beíratott elsősök a saját anyanyelvüket heti 9 órában tanulhatják. A nemzetiségi iskolákba beíratott elsősök számára a saját anyanyelvük megismerésére csupán heti 5 óra áll rendelkezésre. De nézzük meg, hogy változott ez az arány a szlovák tannyelvű és nemzetiségi alapiskolák esetében. A régi kerettanterv a szlovák tannyelvű alapiskolák alsó tagozatának képzési szintjére előírta a 26 szlovák nyelv és irodalom órát hetente. A nemzetiségi alapiskola alsó tagozatának képzési szintjén az anyanyelvi órák heti 21 óraszámában voltak meghatározva. Ez ötten kevesebb volt! A felső tagozatban az arány kiegyenlítődt, mivel az anyanyelvi oktatás a szlovák és a nemzetiségi alapiskolák esetében egyformán heti 23 órában volt meghatározva. De látványo-

sabb ez az aránytalanság az innovált, 2015-ös kerettantervekben. Az alsó tagozatban a szlovák tannyelvű alapiskolák a saját anyanyelvüket heti 31 órában tanulhatják, ami ötten több, mint eddig volt. A nemzetiségi alapiskolák a saját anyanyelvüket heti 21 órában tanulhatják. Ez a 2011-es kerettantervhez képest ugyan nem csökkent, csak éppen kerek tíz órával kevesebb, mint a szlovák iskolákban az anyanyelvi oktatás. A felső tagozatban ismételtelen kiegyenlítődik a szlovák és a nemzetiségi alapiskolákban az anyanyelv oktatására szánt órák száma. És most nézzük meg, mi a helyzet a felső tagozatban a szlovák nyelv és irodalom oktatásával. A régi kerettanterv a szlovák nyelv és irodalom órákat heti 23 órában határozza meg mindkét tannyelvű alapiskolában. De az új, innovált kerettantervben már emelt óraszámában, heti 24 órában tanulják a tanulók a szlovák nyelv és irodalom órát mindkét tannyelvű iskolában egyaránt. Ebből az elemzésből egyértelműen kitűnik a nemzetiségi alapiskolákban az anyanyelvi oktatás aluldimenzionálása, ellenben a szlovák nyelv oktatásának erősítése, preferálása.

A 2015-ös kerettantervben megfogalmazott még egy változásra szeretném felhívni a figyelmet. Ez a szabadon választható órák száma. A nemzetiségi alapiskolák alsó tagozatában ez 10-ről 6-ra csökkent, a szlovák tannyelvű alapiskolákban 20-ról 8-ra. A nemzetiségi alapiskolák felső tagozatában 20-ról 7-re, a szlovák tannyelvű alapiskolákban 31-ről 19-re. Főleg a felső tagozatban történt nagymértékben a szabadon választható órák számának csökkentése, ami a természettudományi tantárgyak és a technika tantárgy óraszámainak növelésével indokolható. A szabadon választható órákat az iskolák a saját profiljuk kialakítására tudták használni, a nemzetiségi alapiskolák például az anyanyelvi oktatás megerősítésére.

2016. szeptember elsejétől ismételtelen változtak a nemzeti kisebbség nyelvén oktató alapiskolák alsó tagozatára vonatkozó kerettantervek. Pozitívan értékelem a változás okát, ami az volt, hogy az 1. évfolyamban 5-ről 8-ra emelkedett az anyanyelvi órák száma. Kevésbé tetszetős az, hogy a harmadik évfolyamban egy angol óra, negyedik évfolyamban egy honismeret óra, és ami a legszomorúbb, az első évfolyamban a zenei nevelésre szánt heti egy óra áldozatul esett.

Az oktatási minisztérium második fontos lépése, amely a Kormányprog-

ramban megfogalmazottakból indul ki, az „Előzetes tájékoztatás” című dokumentum. Ezt a dokumentumot az iskolák finanszírozásával kapcsolatban 2016. novemberében tette nyilvánossá az oktatási minisztérium. Az anyag társadalmi vitára bocsátja azokat az elképzeléseket, amelyek szerint az oktatás finanszírozásáról szóló törvény módosítása készül. A vitára szánt idő ebben az esetben pusztán 4 munkanap volt. Dicséretes ebben a tervezetben a pedagógusok szakmai gyakorlata hosszának figyelembe vétele a normatív támogatás összegében. Felmerült az osztály alapú finanszírozás lehetősége. Nagy a bizonytalanság és sok tisztázatlan kérdés van viszont a kis létszámú teljes szervezetségű iskolák finanszírozását illetően. A nemzetiségi iskolák támogatásának elemeként jelenik meg az utaztatási támogatások növelése. Az eddigi gyakorlat szerint azok a gyermekek részesülnek utazási támogatásban, akik a lakhelyüknek megfelelő körzeti iskolába járnak. Feltételezve azonban azt, hogy ez a körzeti iskola nem biztos, hogy a gyermek anyanyelvén oktat, a minisztérium bővíti a támogatottak körét. Jól hangzik az elképzelés, ha nem tételezzük fel, hogy mögötte burkoltan a nemzetiségi iskolák nagyobb számú megszűnésével számol a kormány².

Az oktatási minisztérium a Kormányprogramból kiinduló harmadik fontos lépéseként a 2017. márciusában nyilvános vitára bocsátott a „Tanuló Szlovákia” című dokumentum tervezetét említem. Az oktatási minisztérium olyan program tervezetét bocsátott nyilvános vitára, amelyet már 2016 őszétől folyamatosan véleményezett a szakmai és laikus közösség, a regionális oktatásügy alkalmazottai, a felsőoktatás reprezentánsai, a munkáltatók, a harmadik szektor érdekképviselői. Engedjék meg, hogy arra buzdítsak mindenkit, akit az oktatásügyünk fejlődése érint és érdekel, hogy a minisztérium honlapján található űrlapon keresztül fejtse ki véleményét, segítse a hosszú távú fejlesztési tervezet a lehető legszélesebb körrel való elfogadását. A szlovákiai oktatásügynek szüksége van erre a tervezetre.

JEGYZETEK

¹ HORVÁTHOVÁ, Kinga. A szlovákiai oktatáspolitikai néhány kiemelt szempontja. In: *A jogtudatosság, mint az egészséges életmód része*. Komárno: Univerzita J. Selyeho, 2015, CD-ROM, p. 7-13. ISBN 978-80-8122-157-6.

² <http://www.mkp.sk/2016/11/02/nehany-szoaz-elozetes-tajekoztatorol/>